

ברווז
בכורה: פסטיבל "קליפה אדומה", פברואר 2013
כוריאוגרפיה: יוני סוטחי
רקדניות: אוריין יוחנן, מיכל גיל
מוסיקה: קולאז'
עריכה: יוני סוטחי
עיצוב תלבושות: נמרוד פלד ויוני סוטחי
עיצוב במה: יוני סוטחי
תפאורה: יוסי סמדג'ה
תפירה: אנה טובול

יוצרים כותבים: יוני סוטחי

שירת הברווז

הברווז התקבל מיד על ידי קוראי העיתון בכלל, ועל ידי אוהבי גבע בפרט, והפך לסמל הבולט ביותר של אישיותו ועבודתו. "מה שמעניין אותי בברווזים זה שמצד אחד זה מין בעל חיים נלעג, צעצוע נחמד לילדים, ומצד שני אוכלים אותו", אמר גבע בראיון לעיתון מעריב.

לא היה בכוונתי להתייחס לכל החומר שמצאתי על הברווז בעבודה החדשה, ולא ראיתי במידע רעיון מנחה המעצב את השקפתי בנוגע למהות הברווז. ובכל זאת, אני מוצא הרבה קווי דמיון בין הברווז של גבע לדמות שלי. התחושה שיש קווים משותפים כאלה חיזקה את הרגשתי, כי יש ראייה כוללת ואובייקטיבית של הברווז, שאינה נשענת רק על דעתי או על רגשותי בנוגע לזהותו ולמה שהוא מייצג.

הברווז בעיני

אפשר לומר כי תכלית קיומם של בעלי חיים היא היותם חוליה בשרשרת המזון, ושבאופן זה הם תורמים לשמירת האיזון עלי אדמות. אבל אם ניקח בעל חיים וניתן לו להתקיים בסביבה סטרילית, יישארו בו הסגולות הייחודיות לו. הברווז, יותר מכל יצור חי אחר הקרוב לתרבותנו, הוא בעיני גם הקרוב ביותר לחוסר ייחוד. הברווז צמחוני, אין בו יצר טרף שמייצג את הפראות

החלומות הברווז מייצג חופש רוחני, יכולת תמרון גבוהה, מעבר ממצב למצב וגמישות. חלום על ברווז לבן אחד מסמל שיש להיזהר מתרמית.

לאחר שהרעיון התבשל בראשי ארבעה חודשים, עד שהגיע לגיבוש, מצאתי את הברווז של דודו גבע, אמן קומיקס וקריקטורות ידוע. הברווז הוא דמות בדיונית שיצר גבע, שהפכה לסמל. היא הופיעה לראשונה כשגבע עבד במקומון הירושלמי כל העיר ולאחר מכן נכללה בספרו דרדר במדבר (1983). אבל רק ב-1984 קיבל הברווז את מלוא תשומת הלב. גבע מונה לאייר את הקריקטורה היומית בעיתון חדשות, ובמקום האירור המוכר, העוסק בבעיות אקטואליות, החליט להמיר את הקריקטורה בריבוע קומיקס בשם שירת הברווז. זה היה איור פשוט, לרוב במבנה קבוע, שנמנע לגמרי מהתייחסות לענייני השעה הנוכחיים. הברווז, הדמות הבולטת, המואנשת והכמעט-יחידה במדור הקומיקס, תואר בכמה סיטואציות: בכלוב עם אריה, עם חבורת ברווזים המובלת לשחיטה על ידי הקצב או בביתה של האם המבשלת. בכל יום בשבוע תוארה אחת מהסיטואציות בשילוב נקודת מפנה מסיימת, הן בדברים שאמרו הדמויות והן במבנה האירור ובסדר הדמויות. "ההרגשה שכל רגע יתקעו כך סכין היא מאוד ישראלית – נפשית וחברתית", אמר גבע לאתי אברמוב בראיון לעיתון על המשמר (1994). "הברווז הוא אנחנו".

הרעיון ליצירה ברווז נולד בערב הבכורה של יצירתי הקודמת, DINNER (2012). באותו ערב חגגתי את יום הולדתי ה-36 עם חברים. ישבנו במסעדה ובמרכז השיחה עמדה השאלה מה הלאה? זרקתי לאוויר, "היצירה הבאה שלי תהיה על ברווז". כולם צחקו ולא ממש הבינו את הרעיון, שרק התחיל להתגלגל אצלי בראש. רציתי ליצור משהו שלא מתרכז בבני אדם, בחברה ובבעיות הקיום היומיומיות. חיפשתי רעיון שייקח אותי לחקירה של הפיסיות ממקום אחר. לא ידעתי שהרעיון הזה שוב יוביל אותי לאותה נקודה, אבל מדלת אחרת. חיפשתי חיית בית שאינה מתבלטת מעל כל השאר והתחלתי לחקור את הברווז. מצאתי חומר רב על עוף זה, שהוצג בכל מקום כ"אנדרדוג", יצור בינוני, שליו ונאיבי. הברווזים אינם פופולריים בקרב מגדלי עופות, מכיוון שבשרם שומני יותר מבשר תרנגולים והם זקוקים לשטח גידול רב יותר. מסיבות אלה העלות הכוללת של גידול ברווזים לצורכי בשר גבוהה יותר.

במיתולוגיה הסלאבית הברווז מתואר כשומר על ביצה, שבתוכה מחט היכולה להרוג את הרוח הרעה, קושיי. לכן הברווז שמור בתוך בטן של ארנב, הנעול בתוך תיבת ברזל, הקבורה מתחת לעץ אלון. בפנג שווי (שיטה סינית עתיקה לארגון חפצים ומבנים על מנת להגיע להרמוניה עם הטבע – Feng Shui) הברווז מסמל נאמנות, אהבה, רומנטיקה, מסירות וחיבה. בפירושי

Oryan Yohana and Michal Gil in *Barvaz (Duck)* by Yoni Soutchy, photo: Gadi Dagon

אוריין יוחנן ומיכל גיל בברווז מאת יוני סוטחי, צילום: גדי דגון

לכך שלפעמים כל בעיה, אפילו קטנה, יכולה להיראות לנו ענקית ובלתי פתירה.

מחקר תנועתי

כרקדן אני יודע שקסם קורה רק על הבמה. כיוצר אני מנסה לתת לרקדנים שאתם אני עובד כמה שיותר חומר תנועתי שנכון למבנה גופם וליכולות שלהם, כדי שיעזרו ליצור את הקסם הזה. לאוריין יש יכולות טכניות ומבנה גוף שמשרת את העבודה בצורה אידיאלית, הבנה טכנית מצוינת, שחרור במפרקים וגמישות, תנועה אלסטית ואיברים גדולים, שהצלחנו לדמות דרכם את גוף הברווז. העבודה על הסולו שפותח את היצירה היתה מהירה. כבר בחזרה הראשונה הסולו היה בנוי בראשי פרקים תנועתיים, שאותם פיתחנו ושינינו עם הזמן. פיסית, כל דבר שדימיינתי והדגמתי לאוריין עבד כשהיא ביצעה אותו. מתוך ההתחקות אחר החיה נוצרה שפה ייחודית, מעניינת ובעלת וירטואוזיות

אגדות ומעשיות. מסיבה זאת רציתי להתריס גם על יחסו של הגזע האנושי לכדור הארץ ולכל הקיים בו כאל אמצעי המשרת את מטרותיו בלבד. הברווז הוא יצור שמפנטזים, צדים ואוכלים. בנוצותיו משתמשים למילוי כריות. הוא לא יכול לעוף, הוא מגושם וחסר כל יופי מיוחד. והוא בסך הכל ביקש להיות קיים.

הברווז שלי הוא רקדנית (אוריין יוחנן), הנכנסת לבמה כספק ברווז-ספק ברבור, משהו שמנסה להיות כפוף לדבר אחד. הרקדנית עוברת חיי ברווז על הבמה. היא מציגה את תלאות חייו – ניצוד, מפוטם, מנסה לעוף. לאחר מסעו הוא הופך לברבור מרוט, פצוע ויפה. הרקדנית מיכל גיל מצטרפת אליה. היא מייצגת את החברה, את הצד החיצוני, הטומן בתוכו את כל הדברים שעלולים להפריע לנו בחיים. בהתחלה רציתי שאת התפקיד יגלם גבר, שיהיה כדמות שחורה, אבל לבסוף בחרתי במיכל, רקדנית שקומתה הנמוכה משמשת גם היא מטאפורה

והאש שקיימים בבעלי חיים טורפים. הוא אינו משמיע קול שמתיר רושם או שווה אזכור כמו התרנגול, אינו מפואר ויפה כברבור, אינו יכול לעוף כאווז ועל היבשה הוא הולך בצעדים מגושמים בגלל כפות רגליו בעלות הקרומים, הוא שוחה במים אבל אינו תלוי בהם ויכול להתקיים גם במקום שבו אין מקווה מים. הוא פשוט חי, בלי דרישות מיוחדות, בלי כוונות, בלי תלות בדבר מלבד מזון ומים. הכרה זו הופכה את הברווז ליצור תמים, קסום, נקי ונאיבי. זה מה שמשך אותי אליו וזאת כנראה גם הסיבה שהביאה סופרים ומחברי מעשיות לכתוב עליו.

הברווז כמטאפורה

הסולו ברווז שימש לי מטאפורה להתרסה על העולם ההישגי שבו אנו חיים. נראה כי הברווז עצר בזמן שכולם המשיכו, ניסו והתפתחו. הברווז מסתפק בעצם היותו חי. העולם סביבו והתרבות שיצר האדם הלבישו עליו סיפורים,

נכונה, משהו שלא יתבלט מדי אבל עדיין ישמור על מתח ועניין. החלק הקשה היה להשיג את האיכות והמתח בכל תנועה ובמעברים שבין תנועה אחת לאחרת.

גלים

ככל שאני לומד להכיר את החומרים שלי, אני מגלה שתנועות גליות הן חלק מהשפה התנועתית שלי. בסצינה שבה מיכל "מפטמת" את אוריין היתה לי הזדמנות להעמיק בדואט ולחקור את איכות התנועה הגלית. התנועה המחישה את הפיטום – תנועה גלית העוברת ממיכל לאוריין ויוצרת שילוב פיסי מעניין של מחול עכשווי וברייקדאנס. מתוך ההקשר העלילתי והשילוב בין שתי הרקדניות, השונות כל כך זו מזו, ראיתי מול עיני את החקירה הפיסית שחיפשתי. זה היה משהו חדש ושונה, שגרם לי לחוש דברים שלא חשתי קודם לכן, כשצפיתי במחול.

ריקוד הברווז

הרעיון של התחקות אחר הברווז והמחשת תלאות חייו נראה מעניין ומסקרן, אבל בשלב ששתי הסצינות הראשונות התפתחו בראשי הבנתי שהנושא והחקירה לא עלו בדעתי במקרה ושיש סיבות יותר עמוקות, תת-מודעות, להתעסקות בהם.

מיהו האדם שמאחורי הברווז? זהו אדם שלא רוצה להתבלט, לא רוצה שיקשרו לו כתרים, אבל גם לא מסכים שימעיטו בערכו. הוא פשוט רוצה לחיות, בלי מטרות ודרמות מיותרות. הוא לא מרבה לצאת מהבית, עומד במקום, לא קשוב לטרנד התקופתי העדכני. מתוך חקירה והתעמקות ברעיון הזה התבהר לי ולרקדניות שברווז הוא מצב שאתה נמצא בו – "מצב ברווז".

"מצב ברווז" יכול להגיע מכל מיני סיבות. אני לא פסיכולוג ואין בכוונתי לנסות ולפרט את כל הדרכים המוליכות ל"מצב ברווז", אבל אני יכול להגיד שהוא מגיע מתוך תשישות. מתוך תובנות אלו יצרתי את שאר העבודה. לאחר שהברווז מפוטם, הוא חוזר לביתו כשבידו ביצה. הבית נראה כמו בול עץ או כמו שידה והביצה היא למעשה תיק קטן ועגול שבתוכו קופסת סיגריות ומצית. הברווז מגיע לביתו, ולשם באים אנשי ההוצאה לפועל כדי לעקל את רכושו (הביצה). גם בסצינה הזאת נהניתי מהקסם שנוצר על הבמה – הברווז מדבר ב"גע-גע", המעקל מדבר במלים, ועדיין הדיאלוג נשאר ברור. לפעמים נדמה שההתמודדות עם

התמונה האחרונה, שבה מיכל מניחה כתר על ראשה ומפזרת מעליה נצצים. אוריין ישובה. הפעם הסיגריה דולקת והיא לוגמת מהבירה בחיוך נעים ומסופק.

תהליך בניית היצירה היה יחסית קצר, כחודש. העבודה במסגרת פסטיבל "קליפה אדומה" נתנה לי את החופש ללכת עם הדמיון. הרשיתי לעצמי ללכת הכי רחוק שאפשר, כמו צייר שמחליט להשתמש בגוונים שהוא הכי אוהב. הקושי בתהליך בא לביטוי במקום שבו היינו צריכים לשים בצד את הסיפור ואת הרעיון שלי ולתת למבצעות, אוריין ומיכל, את החופש למצוא את הסיפור שלהן בתוך העבודה. שלושתנו היינו צריכים לקחת את החומרים

הרעיוניים שלי ולהתאים אותם לדברים זהים שהן עברו בחייהן. יום לאחר חזרת התאורה, כשבוע לפני ההופעה, החלטתי לבטל את החזרה שהיתה אמורה להתקיים באותו יום וללכת עם אוריין לים. רציתי לדבר על היצירה ולקחת אותה שלב אחד קדימה בניסיון להחיות את הביצוע – להגיע אל המקום והרגע על הבמה, שבו הרקדן מפסיק לנסות להיות מדויק וברור. הרגע שבו הוא חי את הסיטואציה ונותן לקסם לקרות. ישבנו על בירה ודיברנו על המקום שלנו כרקדנים מבצעים. זה תהליך שכל רקדן צריך לעבור – המעבר ממצב לאמן, פרפורמר שהכלי לביטוי אמנותי הוא גופו. רקדנים הם פרפקציוניסטים ועובר זמן עד שרקדן מגיע לשלב שבו הדיוק הפיסי לא מפריע לו, אלא הופך לסטטוס-קוו ומאפשר לרקדן לחיות את הסיטואציה על הבמה. מסתבר שלפעמים עדיף לתת לדברים לשקוע על בירה בחוף הים.

אוריין יוחנן ומיכל גיל בברווז מאת יוני סוטחי, צילום: גדי דגון
Oryan Yohana and Michal Gil in *Barvaz (Duck)* by Yoni Soutchy, photo: Gadi Dagon

ואכן, שבוע לאחר מכן אוריין נהיתה לברווז. היא פרצה את הגבולות ונתנה לעצמה חופש להתמסר לדמות ברצף של ארבע הופעות מוצלחות במסגרת הפסטיבל. והקסם קרה.

יוני סוטחי למד בבית הספר למחול "בת-דור", רקד במסלול להכשרת רקדנים "מוזע". היה סולן בלהקה של עידו תדמור ולקח חלק בפרויקטים בהמות ואך הבתולה היתה זמינה יותר. בעל תואר ראשון במחול והוראה ממכללת סמינר הקיבוצים. קיבל פרס ראשון על יצירתו בן בפסטיבל "גוונים במחול" 2011. ברווז היא יצירתו השישית.

בגד ריקוד אדום. המוסיקה מתחלפת לשיר *Maniac* מתוך פסקול הסרט *Flashdance*. אוריין משקיעה את כל-כולה בריקוד. היא מתחילה להתאמן ויוצאת בריקוד סוער. הסצינה נוצרה כהומאז' לסרט, שבו השחקנית משקיעה את כל נפשה ומאודה לקראת אודישן גדול. מיכל נכנסת לבמה עם בגד זהה ומבקשת מאוריין ללמד אותה את הצעדים. הן רוקדות יחד, אבל כשמיכל נופלת באמצע הפירואט היא מגיבה בכעס ושולפת רובה ציד החבוי בפודיום שעל הבמה. מיכל מתחילה לירות באוריין, שנשארת שוכבת על הבמה, פצועה. במאמץ אחרון זוחלת אוריין אל הפודיום, מטפסת עליו ומנסה לעוף. ללא הצלחה. היא קופצת ממנו למטה, לתוך